

DEPUTAT ÎN PARLAMENTUL REPUBLICII MOLDOVA

MD-2073, Chișinău, bd. Ștefan cel Mare nr.105

www.parlament.md

30 aprilie 2013

CA Nr. 42

Biroului Permanent al Parlamentului Republicii Moldova

În temeiul art.73 din Constituția Republicii Moldova și art.47 din Regulamentul Parlamentului, se înaintează cu titlu de inițiativă legislativă proiectul de Hotărîre cu privire la raportul Comisiei de anchetă pentru investigarea cazurilor de demolare și deteriorare, în perioada anilor 1993-2012, a unor monumente istorice incluse în Registrul Monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat.

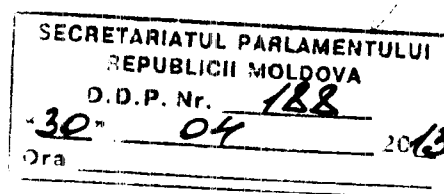
Anexă:

1. Proiectul de Hotărîre cu privire la raportul Comisiei de anchetă pentru investigarea cazurilor de demolare și deteriorare, în perioada anilor 1993-2012, a unor monumente istorice incluse în Registrul Monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat

2. Raportul Comisiei de anchetă pentru investigarea cazurilor de demolare și deteriorare, în perioada anilor 1993-2012, a unor monumente istorice incluse în Registrul Monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat

Deputații în Parlament:

Gobanu Shenadie
Nae Simion Pleșoa
Lurie Bolboacă
Rumoser Elciș

PARLAMENTUL REPUBLICII MOLDOVA

HOTĂRÎRE

Cu privire la Raportul Comisiei de anchetă pentru investigarea cazurilor de demolare și deteriorare, în perioada anilor 1993-2012, a unor monumente istorice incluse în Registrul Monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat

Parlamentul adoptă prezenta hotărîre.

Art. 1. – Se aprobă Raportul Comisiei de anchetă pentru investigarea cazurilor de demolare și deteriorare, în perioada anilor 1993-2012, a unor monumente istorice incluse în Registrul Monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat, constituită prin Hotărîrea Parlamentului nr. 212 din 5 octombrie 2012.

Art. 2. – Raportul Comisiei de anchetă se remite Procuraturii Generale, Curții de Apel, Curții Supreme de Justiție pentru a lua act de cunoștință în vederea unei colaborări mai eficiente și mai operative cu Ministerul Culturii în privința combaterii fenomenului de demolare, deteriorare a monumentelor istorice incluse în Registrul Monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat.

Art. 3. – Se recomandă Ministerului Culturii, în termen de 6 luni, să elaboreze și să prezinte spre examinare proiectul Legii privind protejarea patrimoniului cultural construit, să actualizeze Registrul monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat, să elaboreze Cadastrul patrimoniului național imobil.

Art. 4. – Primăria municipiului Chișinău va modifica Planul Urbanistic General al municipiului Chișinău, pentru aducerea prevederilor referitoare la Nucleul Istoric, în concordanță cu statutul lui de monument/ zonă protejată de categorie națională.

Art. 5. – Controlul asupra executării prezentei hotărîri va fi exercitat de Comisia culturală, educație, cercetare, tineret, sport și mass-media.

Art. 6. – Prezenta hotărîre intră în vigoare la data adoptării.

PREȘEDINTELE PARLAMENTULUI

PARLAMENTUL REPUBLICII MOLDOVA

Comisia de anchetă

MD-2073, Chișinău, bd. Ștefan cel Mare nr.105

www.parlament.md

30 aprilie 2013

CA Nr. 43

RAPORTUL

**COMISIEI DE ANCHETĂ PENTRU INVESTIGAREA CAZURILOR DE
DEMOLARE ȘI DETERIORARE, ÎN PERIOADA ANILOR 1993-2012, A
UNOR MONUMENTE ISTORICE INCLUSE ÎN REGISTRUL
MONUMENTELOR REPUBLICII MOLDOVA OCROTITE DE STAT**

Chișinău 2013

STRUCTURA
RAPORTULUI COMISIEI DE ANCHETĂ PENTRU
INVESTIGAREA CAZURILOR DE DEMOLARE ȘI
DETERIORARE, ÎN PERIOADA ANILOR 1993-2012, A UNOR
MONUMENTE ISTORICE INCLUSE ÎN REGISTRUL
MONUMENTELOR REPUBLICII MOLDOVA OCROTITE DE
STAT

- 1. TEMEIUL LEGAL***
- 2. MEMBRII COMISIEI DE ANCHETĂ***
- 3. ȘEDINȚELE COMISIEI DE ANCHETĂ***
- 4. OBIECTELE CERCETATE***
- 5. PERSOANELE AUDIATE***
- 6. INSTITUȚIILE AUDIATE***
- 7. OBIECTIVELE COMISIEI DE ANCHETĂ***
- 8. METODOLOGIA***
- 9. LISTA ACTELOR EXAMINATE***
- 10. DOSARELE INVESTIGATE***
- 11. CONCLUZII***
- 12. RECOMANDĂRI***

1. TEMEIUL LEGAL

Comisia de anchetă pentru investigarea cazurilor de demolare și deteriorare, în perioada anilor 1993-2012, a unor monumente istorice incluse în Registrul Monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat, a fost constituită în conformitate cu art. 66 lit. n) din Constituția Republicii Moldova, art. 34 și art. 35 din Regulamentul Parlamentului, prin Hotărîrea Parlamentului nr. 212 din 5 octombrie 2012.

2. MEMBRII COMISIEI DE ANCHETĂ

Comisia de anchetă pentru investigarea cazurilor de demolare și deteriorare, în perioada anilor 1993-2012, a unor monumente istorice incluse în Registrul Monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat, a fost constituită în următoarea componență:

Președinte

CIOBANU Ghenadie – Frațiunea parlamentară a Partidului Liberal Democrat din Moldova

Secretar

FUSU Corina – Frațiunea parlamentară a Partidului Liberal

Membri:

PETKOV Alexandr – Frațiunea parlamentară a Partidului Comuniștilor din Republica Moldova

STARÎȘ Constantin – Frațiunea parlamentară a Partidului Comuniștilor din Republica Moldova

ȘUPAC Ina – Frațiunea parlamentară a Partidului Comuniștilor din Republica Moldova

TODUA Zurab – Frațiunea parlamentară a Partidului Comuniștilor din Republica Moldova

FRUMOSU Elena – Frațiunea parlamentară a Partidului Liberal Democrat din Moldova

PLEȘCA Nae-Simion – Frațiunea parlamentară a Partidului Liberal Democrat din Moldova

BOLBOCEANU Iurie – Frațiunea parlamentară a Partidului Democrat din Moldova

3. ȘEDINȚELE COMISIEI DE ANCHETĂ

Ședința preparatorie a Comisiei de anchetă a avut loc pe data de **12 octombrie 2012**, la care s-a stabilit metodologia investigării cazurilor de demolare și deteriorare a monumentelor istorice, modalitatea de prezentare a dosarelor în cadrul ședințelor Comisiei, precum și finalitatea Comisiei de anchetă, cu prezentarea unui raport, ce va conține concluzii și recomandări.

Prima ședință a Comisiei de anchetă a fost convocată pe data de **26 octombrie 2012**, în cadrul căreia au fost examinate următoarele chestiuni:

1. Cu privire la prezentarea generală a situației actuale la capitolul demolării și deteriorării monumentelor istorice incluse în Registrul Monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat;
2. Cu privire la stabilirea celor mai prioritare cazuri de demolare și deteriorare a monumentelor istorice incluse în Registrul Monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat;
3. Chestiuni procedurale.

În cadrul ședinței din **06 noiembrie 2012** s-au examinat următoarele chestiuni:

1. Cu privire la investigarea cazurilor de demolare și deteriorare a monumentelor istorice, din: str. Șciusev, 82; str. Șciusev, 67; str. Șciusev, 52 și str. Sarmizegetusa, 48;
2. Chestiuni procedurale.

În cadrul ședinței din **22 noiembrie 2012**, membrii Comisiei de anchetă au pus în dezbatere următoarele subiecte:

1. Cu privire la stabilirea dosarelor prioritare care se vor investiga la următoarea ședință a Comisiei de anchetă;
2. Cu privire la stabilirea listei invitaților care vor fi audiați la următoarea ședință a Comisiei de anchetă.
3. Chestiuni procedurale.

În cadrul ședinței din **04 decembrie 2012** s-au discutat următoarele chestiuni:

1. Cu privire la investigarea cazurilor de demolare și deteriorare a monumentelor istorice: Conacul urban Rîșcanu-Derojinschi, situat pe str. București, 62; Complexul Muzeal „Conacul Balioz”, situat în s. Ivancea, r-nul Orhei; „Odaia Drăgălina” a familiei Ianovschi, situat în s. Gura Bîcului, r-nul Anenii Noi;
2. Chestiuni procedurale.

În cadrul ședinței din **26 decembrie 2012** au fost abordate următoarele subiecte:

1. Cu privire la stabilirea cazurilor de demolare și deteriorare a monumentelor istorice, care se vor investiga la următoarea ședință a Comisiei de anchetă;

2. Cu privire la stabilirea listei invitaților care vor fi audiați la următoarea ședință a Comisiei de anchetă.

3. Chestiuni procedurale.

În cadrul ședinței din **13 februarie 2013** s-au examinat următoarele chestiuni:

1. Cu privire la investigarea cazurilor de demolare și deteriorare a Monumentului de arhitectură de categorie națională, Biserica „Nașterea Domnului” din s. Butuceni, Rezervația cultural-naturală Orheiul Vechi; Monumentului de arhitectură de categorie națională, situat pe bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, 101; Monumentului de arhitectură de categorie națională, situat pe str. Vlaicu Pîrcălab, 71;

2. Chestiuni procedurale.

În cadrul ședinței din **01 martie 2013** au fost abordate următoarele subiecte:

1. Cu privire la stabilirea cazurilor de demolare și deteriorare a monumentelor istorice, care vor fi investigate la următoarea ședință a Comisiei de anchetă;

2. Cu privire la stabilirea listei invitaților care vor participa la următoarea ședință a Comisiei de anchetă.

3. Chestiuni procedurale.

În cadrul ședinței din **27 martie 2013** au fost examinate următoarele chestiuni:

1. Cu privire la investigarea cazurilor de demolare și deteriorare a: Monumentului de arhitectură de categorie națională, Biserica „Nașterea Domnului” din s. Butuceni, Rezervația cultural-naturală Orheiul Vechi; Monumentului de arhitectură de categorie națională, situat pe str. Șciusev, 82; Monumentului de arhitectură de categorie locală, situat pe str. Șciusev, 80; Monumentului de arhitectură de categorie locală, situat pe str. Armenească, 61; Complexul de clădiri cu statut protejat din cadrul Spitalului Clinic de Psihiatrie, situat în or. Codru, str. Costiujeni, 3;

2. Chestiuni procedurale.

În cadrul ședinței din **3 aprilie 2013** au fost abordate următoarele subiecte:

1. Cu privire la încheierea activității Comisiei de anchetă și prelungirea termenului de activitate pentru prezentarea Raportului;

2. Cu privire la structura și conținutul Raportului Comisiei de anchetă;

3. Chestiuni procedurale.

4.OBIECTELE CERCETATE

Pe parcursul activității Comisiei de anchetă au fost investigate următoarele cazuri de demolare și deteriorare a monumentelor istorice:

- Monumentul de arhitectură de categorie națională, situat pe str. Șciusev, 82;
- Monumentul de arhitectură de categorie locală, situat pe str. Șciusev, 67;

- Monumentul de arhitectură de categorie națională, situat pe str. Șciusev, 52;
- Monumentul de arhitectură de categorie națională, situat pe str. Sarmizegetusa, 48;
- Conacul urban Rîșcanu-Derojinski, situat pe str. București, 62;
- Conacul Balioz, cu statut de filială a Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală, situat în s. Ivancea, r-nul Orhei;
- „Odaia Drăgălina” (Conacul familiei Ianovschi), situat în s. Gura Bîcului, r-nul Anenii Noi;
- Monumentul de arhitectură de categorie națională, Biserica „Nașterea Domnului” din s. Butuceni, Complexul cultural-istoric Orheiul Vechi;
- Monumentul de arhitectură de categorie națională, situat pe bd. Ștefan cel Mare și Sfînt, 101;
- Monumentul de arhitectură de categorie națională, situat pe str. Vlaicu Pîrcălab, 71;
- Monumentul de arhitectură de categorie locală, situat pe str. Șciusev, 80;
- Monumentul de arhitectură de categorie locală, situat pe str. Armenească, 61;
- Complexul de clădiri cu statut de monument de categorie națională din cadrul Spitalului Clinic de Psihiatrie, situat în or. Codru, str. Costiujeni, 3.

5.PERSOANELE AUDIATE

Pentru investigarea cazurilor de demolare și deteriorare a monumentelor istorice, au fost audiate următoarele persoane:

- **Ștefăniță Ion-** Director general, Agenția de Inspectare și Restaurare a Monumentelor;
- **Focșa Boris-** Ministrul Culturii;
- **Postică Gheorghe-** Viceministrul Culturii;
- **Ciocanu Sergius-** Șef al Direcției patrimoniu cultural și arte vizuale, Ministerul Culturii;
- **Zaporojan Nikon-** Arhitect șef adjunct al mun. Chișinău;
- **Mațco Andrei-** Procuror, șef adjunct al Secției judiciare și investigații generale a Procuraturii mun. Chișinău;
- **Chetraru Viorel-** Director Centrul Național Anticorupție;
- **Anghel Victor-** Centrul Național Anticorupție;
- **Radu Vasile-** Șef al Inspecției de Stat în Construcții;
- **Luca Lilian-** Comisar adjunct, C.P.s. Buiucani;

- **Andrușceac Constantin**- Reprezentant, Ministerul Culturii;
- **Copaci Tudor**- Director general al Agenției Proprietății Publice;
- **Uglea Mihai**- Procuror, Procuratura Generală;
- **Ursu Mihai**- Director general al Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală;
- **Boroda Sergiu**- Comisar al CPR Anenii Noi;
- **Nicolai Mihai**- Procuror în Procuratura r-nului Anenii Noi;
- **Lapicus Ion**- Primar s. Gura Bîcului, r-nul Anenii Noi;
- **Nichita Alexandru**- Procuror, șef al Secției investigații financiar-economice, Procuratura Generală;
- **Țurcan Alexei**- Șef al Secției construcții în centrul istoric în zone protejate a Direcției generale arhitectură, urbanism și relații funciare a Primăriei mun. Chișinău;
- **Modîrcă Vladimir**- Ex-Arhitect șef al mun. Chișinău;
- **Ciobanaș Alexandru**- Comisar-adjunct, șef secție urmărire penală al C.P.s. Centru, mun. Chișinău;
- **Vomișescu Oleg**- Reprezentant, Spitalul Clinic de Psihiatrie, or. Codru;
- **Răilean Nicolae**- Ex-șeful Direcției Patrimoniu și Resurse Turistice, Ministerul Culturii;
- **Cozma Artur**- Ex Ministrul Culturii și Turismului;
- **Chiperi Ion** - Ex- Președintele CAP „Gura Bîcului”;
- **Cotorobai Eugeniu**- Director tehnic, SRL „S.O.M Treisi”;
- **Stratevici Tudor**- Arhitect;
- **Popovici Oleg**- Reprezentant SRL „S.O.M Treisi”;
- **Modîrcă Vladimir**- Ex-Arhitect șef al mun. Chișinău;
- **Derejovschi Serghei**- Director SRL „Casa Vinului”;
- **Mocanu Veronica**- Jurist SRL „Casa Vinului”;
- **Chiticari Iurie**- Arhitect SRL „Casa Vinului”;
- **Poia Valentin**- Starețul Mănăstirii „Nașterea Domnului”, s. Butuceni, r-nul Orhei;
- **Crigan Maria**- Director SC „Quo Vadis” SRL, str. Șciusev, 82;
- **Leporta Zinaida**- reprezentant Șciusev, 82;
- **Răducan Margareta**- Proprietar, str. Șciusev, 80;
- **Cechina Leonid**- str. Șciusev, 80;
- **Ceban Andrei**- str. Armenească, 61;
- **Bîzgu Eugen**- Arhitect;

- **Brihuneț Emanuel**- Președintele Departamentului Mitropolitan Construcții, Restaurări și Picturi.

E de remarcă, că au fost persoane, reprezentând beneficiarii, care au ignorat invitațiile Comisiei și nu s-au prezentat la ședințe.

6.INSTITUȚIILE AUDIATE

- **Ministerul Culturii;**
- **Agenția de Inspectare și Restaurare a Monumentelor;**
- **Primăria municipiului Chișinău;**
- **Procuratura Generală;**
- **Procuratura municipiului Chișinău;**
- **Procuratura raionului Anenii Noi;**
- **Centrul Național Anticorupție;**
- **Inspekția de Stat în Construcții;**
- **Ministerul Afacerilor Interne (C.P.s. Centru, C.P.s. Buiucani; C.P.R. Anenii Noi);**
- **Agenția Proprietății Publice;**
- **Muzeul Național de Etnografie și Istorie naturală;**
- **Primăria s. Gura Bîcului, raionul Anenii Noi;**
- **Spitalul Clinic de Psihiatrie, or. Codru;**
- **Mitropolia Chișinăului și a Întregii Moldove;**
- **CAP „Gura Bîcului”;**
- **SRL „S.O.M Treisi”;**
- **SRL „Casa Vinului”;**
- **SC „Quo Vadis” SRL.**

7.OBIECTIVELE COMISIEI DE ANCHETĂ

- de a analiza actele legislative cu scopul de a stabili imperfecțiunea cadrului legal existent;
- de a analiza actele normative ce reglementează mecanismele și etapele de coordonare/obținere a documentației de restaurare, construcție, reconstrucție;
- de a analiza cauzele încălcării legislației și ignorării mecanismelor de coordonare/obținere a documentației de restaurare, construcție, reconstrucție;
- de a analiza activitatea și responsabilitatea organelor executive, abilitate cu funcția de protejare a patrimoniului istoric și arhitectural;
- de a analiza modul de conlucrare dintre Agenția de Inspectare și Restaurare a Monumentelor, Ministerul Culturii, Inspekția de Stat în Construcții,

autoritățile administrației publice locale, Organul cadastral, Ministerul Afacerilor Interne, Procuratură;

- de a analiza declarațiile persoanelor audiate;
- de a analiza cauzele clasării dosarelor trimise în judecată;
- de a analiza recomandările experților internaționali cu privire la protejarea patrimoniului în Republica Moldova;
- de a formula în baza analizei, concluzii și recomandări;
- de a întocmi Raportul Comisiei de anchetă.

8.METODOLOGIA

În cadrul primei ședințe s-a decis că activitatea Comisiei de anchetă se va axa pe examinarea cazurilor de demolare și deteriorare a monumentelor, care vor constitui obiect al anchetei, cu invitația reprezentanților instituțiilor implicate în dosarul respectiv. A fost susținută propunerea de a analiza obiectele după criteriul valoric, de a grupa dosarele conform specificității juridice sau manageriale a cazurilor, de a examina dosarele în ordinea priorităților, începând cu monumentele la care încă poate fi stopată degradarea sau care sunt în pericol de demolare, renunțându-se la criteriul strict cronologic. S-a decis, ca lista dosarelor cu privire la monumentele demolate sau celor la care s-au făcut intervenții, ce au adus la degradare, precum și lista persoanelor invitate, reprezentând instituțiile implicate în dosar, să fie propusă de Agenția de Inspectare și Restaurare a Monumentelor. S-a decis, ca dosarele în cadrul ședințelor să fie prezentate de domnul Ion Ștefăniță, Director al Agenției de Inspectare și Restaurare a Monumentelor. Toate ședințele urmau să fie înregistrate, iar în baza înregistrărilor să fie întocmite procese verbale, care vor servi drept material analitic pentru formularea concluziilor și recomandărilor.

9.LISTA ACTELOR EXAMINATE

În cadrul ședințelor Comisiei de anchetă, a fost stabilită lista actelor pertinente în investigarea cazurilor de demolare și deteriorare, în perioada anilor 1993-2012, a unor monumente istorice incluse în Registrul Monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat.

Ca urmare au fost examinate următoarele acte:

1. Legea privind ocrotirea monumentelor, nr. 1530 din 22.06.1993
2. Registrul monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat, aprobat prin Hotărîrea Parlamentului nr. 1531-XII din 22.06.1993

3. Convenția pentru protecția patrimoniului arhitectural al Europei, adoptată la Granada la 3 octombrie 1985, ratificată prin Legea Nr. 533 din 11.10.2001
4. Legea privind autorizarea executării lucrărilor de construcție, nr. 163 din 09.07.2010
5. Codul Penal al Republicii Moldova, nr. 985 din 18.04.2002
6. Codul Contravențional al Republicii Moldova, nr. 218 din 24.10.2008
7. Codul Civil al Republicii Moldova, nr. 1107 din 06.06.2002
8. Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova despre aprobarea Regulamentului privind zonele protejate naturale și construite, nr. 1009 din 05.10.2000
9. Legea cadastrului bunurilor imobiliare, nr. 1543 din 25.02.1998
10. Planul urbanistic general al orașului Chișinău
11. Legea privatizării fondului de locuințe, nr. 1324 din 10.03.1993
12. Legea culturii, nr. 413 din 27.05.1999
13. Legea privind administrarea și deținutizarea proprietății publice, nr. 121 din 04.05.2007
14. Hotărîrea Guvernului cu privire la transmiterea unui imobil, nr. 117 din 01.02.2006
15. Legea privind reglementarea prin autorizare a activității de întreprinzător, nr. 160 din 22.07.2011
16. Decizii ale instanțelor judecătorești
17. Cartea Neagră a Patrimoniului cultural al municipiului Chișinău, Chișinău 2010.

10. DOSARELE INVESTIGATE

1. Casă individuală, sf. sec. XIX, Chișinău, str. A. Șciusev nr. 82, Monument de categorie națională, înscris în Registrul monumentelor RM cu nr.166 (compartimentul Municipiul Chișinău).

Pe data de 22.12.2011 Agenția de Inspectare și Restaurare a Monumentelor a sesizat Inspecția de Stat în Construcții în legătură cu intervențiile neautorizate la monumentul din str. Șciusev nr. 82. Au fost constatate abateri de la documentația de proiect care prevedea un regim de înălțime P+M, în realitate fiind executată o construcție cu un regim de înălțime P+1+M. Construcția realizată contravine flagrant proiectului avizat la etapa de schiță de către Consiliul Național al Monumentelor Istorice. Conform procesului verbal nr.08, din 09.09.2010, aprobat de viceministrul culturii Gheorghe Postică pe 28 septembrie 2010, a fost avizat proiectul de edificare a mansardei imobilului din str. Șciusev, 82, cu condiția curățirii și restabilirii ad integrum a decorului arhitectural existent și edificarea mansardei prin ridicarea coamei acoperisului existent doar cu 80-90 cm.

Clădirea din str. Șciusev nr. 82, a fost demolată pe data de 23.12.2011, faptul fiind constatat de Agenția de Inspectare și Restaurare a Monumentelor prin procesul verbal nr. 23.

Pe cazul dat, la începutul anului 2012, Procuratura mun. Chișinău a deschis dosar penal. În prezent cazul se află spre examinare la Judecătoria sectorului Buiucani.

2. Edificiu din complexul fostei Școli de pomicultură și viticultură din Chișinău (sec. XIX), str. Sarmizegetusa, 48. Complexul este înscris în Registrul Monumentelor Republicii Moldova cu nr.238 (compartimentul Municipiul Chișinău).

În februarie 2011, Primăria mun. Chișinău a eliberat certificatul de urbanism, prin care s-a permis proiectarea din contul demolării imobilului cu statut protejat de categorie națională din str. Sarmizegetusa, 48, a unei noi construcții multietajate.

La data de 13.04.2011, Agenția de Inspectare și Restaurare a Monumentelor a sesizat pe acest caz Procuratura municipiului Chișinău, prin scrisoarea 01-05/35. Examinarea cazului de către Procuratura municipiului Chișinău s-a finalizat cu Ordonanța privind refuzul în pornirea urmăririi penale.

Totodată, prin instanța de judecată, Primăria mun. Chișinău a fost obligată să elibereze agentului economic, o autorizație de demolare a imobilului cu statut protejat, deși unica instituție competentă în emiterea unor decizii de demolare a imobilelor cu acest statut este Parlamentul Republicii Moldova, care a instituit regimul lor de protecție.

La data de 03.11.2011, clădirea cu statut de monument a fost demolată. Drept temei pentru demolarea clădirii a servit autorizația de desființare, eliberată de Primăria mun. Chișinău, în baza unei scrisori favorabile semnată de Ministrul Culturii dl Boris Focșa pe data 04.04.2011 și înregistrată cu număr fals (nr. 03-09/798), care nu se regăsește în cartea de ieșire a corespondenței Cancelariei Ministerului Culturii.

În prezent pe locul acestui edificiu din complexul protejat de Parlamentul Republicii Moldova a fost construit un bloc locativ cu multe etaje.

3. Casa fraților Parhomovici (sec. XIX), mun. Chișinău, str. A. Șciusev nr. 67, Monument de importanță locală, înscris în Registrul Monumentelor mun. Chișinău.

La 9 iunie 2011, Consiliul Național al Monumentelor Istorice de pe lângă Ministerul Culturii a examinat schița-concept de restaurare a monumentului de

arhitectura din str. A Șciusev nr. 67, care a dat aviz pozitiv pentru amenajarea unei mansarde în limitele volumetriei acoperișului.

La data de 07.04.2012, Agenția de Inspectare și Restaurare a Monumentelor a constatat demolarea monumentului de arhitectură de către proprietarii imobilului Dorel Țurcanu, Lișman Sandală, Platon Serghei.

La 09.04.2012, Agenția de Inspectare și Restaurare a Monumentelor a întocmit procesul verbal nr. 20 privind demolarea imobilului cu statut protejat.

Totodată, pe data de 09.04.2012 Agenția de Inspectare și Restaurare a Monumentelor a sesizat Inspecția de Stat în Construcție prin scrisoarea 01-05/11, solicitând stoparea lucrărilor de construcție a unui nou edificiu. În răspunsul primit la 10.04.2012, se constată că lucrările se efectuează în lipsa autorizației de desființare. Ca urmare, a fost eliberată Prescripția de stopare a lucrărilor – 0001807 din 10.04.2012. În realitate lucrările au continuat. În locul imobilului cu statut de monument a fost edificat un nou imobil cu un regim de înălțime P+E+M.

În acest context, Agenția de Inspectare și Restaurare a Monumentelor a sesizat Procuratura mun. Chișinău, prin scrisoarea 01-05/10 din 09.04.2012.

La 18.05.2012, Procuratura prin scrisoarea nr. 16-90 ac/12-4231 (procuror Angela Pogojin) a informat Agenția de Inspectare și Restaurare a Monumentelor, că la data de 16 mai 2012 de către Procuratura mun Chișinău a fost emisă ordonanța de începere a urmăririi penale în baza art. 221 Cod Penal. Urmărirea penală a fost dispusă Procuraturii sect. Buiucani.

Astăzi pe locul monumentului protejat este construit un edificiu nou, cu 3 nivele.

4. Casă individuală (sf. sec. XIX), mun. Chișinău, str. A. Șciusev, 52, Monument de categorie națională, înscris în Registrul monumentelor Republicii Moldova cu nr. 163 (compartimentul Municipiul Chișinău).

Pe data de 12.02.2009, Consiliul Național al Monumentelor Istorice a examinat schița concept privind reconstrucția edificiului din str. Șciusev, 52, care a fost respinsă. S-a solicitat de la beneficiar elaborarea unui alt concept care să prevadă restaurarea monumentului. Un alt proiect nu a fost prezentat spre examinare și avizare.

Ulterior, șeful direcției Patrimoniu și Resurse Turistice din cadrul Ministerului Culturii, domnii Nicolae Railean, la data de 21.01.2010, fără a include problema pe ordinea de zi a Consiliului Național al Monumentelor, a semnat o schița de proiect care prevedea demolarea imobilului protejat și construirea în loc, a unui edificiu cu multe etaje, aplicând și ștampila Ministerului Culturii. Domnul Railean a semnat și proiectul de execuție.

Ca urmare, Primăria mun. Chișinău a eliberat beneficiarului autorizația de construire nr. 277, prin care s-a permis efectuarea lucrărilor prevăzute de proiect.

Ulterior, instanțele de judecată și Curtea Supremă de Justiție, fără a examina faptul dacă autoritățile publice centrale și locale dispun de competențe de a aproba proiecte care prevăd demolarea obiectivelor cu statut de monument protejat, instituit de Parlamentul Republicii Moldova, au acceptat implementarea proiectului care prevedea demolarea imobilului respectiv.

Astfel, în primăvara anului 2013 acest edificiu cu statut de monument protejat instituit de Parlamentul Republicii Moldova a fost demolat.

5. Biserica Nașterea Maicii Domnului, 1890, s. Butuceni, r. Orhei. Monument de categorie națională, înscris în Registrul Monumentelor Republicii Moldova cu nr. 1065 (compartimentul Zona de Centru).

În urma inspectării Bisericii de la Butuceni, Agenția de Inspectare și Restaurare a Monumentelor a constatat intervenții asupra lăcașului de cult. Lucrările efectuate nu au fost argumentate de preotul paroh prin niciun act permisiv, deci lucrările demarate nu au fost coordonate cu instituțiile abilitate. La data de 13.09.2012, Agenția de Inspectare și Restaurare a Monumentelor a întocmit procesul verbal Nr. 24, prin care a constatat intervențiile degradante aduse monumentului de arhitectură, prin construcția anexelor, lucrări de modificare a fațadei și a cupolelor bisericii, de asemenea un lucru ieșit din comun a fost construcția în imediata apropiere a bisericii a unei saune. Au contribuit la denaturarea autenticității monumentului și intervențiile neautorizate la zidul din jurul bisericii.

Intervențiile degradante asupra acestui monument și asupra bisericii rupestre de alături au fost remarcate și de experții UNESCO, care au vizitat în 2008 zona Orheiului Vechi într-o misiune de evaluare a gradului de pregătire a sitului pentru înscriere în Lista Patrimoniului Mondial, faptul contribuind la avizul negativ asupra sitului înaintat de experți către UNESCO.

La 7.09.2012, Agenția de Inspectare și Restaurare a Monumentelor a sesizat Procuratura Generală. La data de 09.10.2012, Procuratura Generală a dispus pornirea urmăririi penale în baza art. 221 Cod penal, cu expedierea acesteia pentru organizarea urmăririi penale Procuraturii raionului Orhei.

6. Grădina Publică „Ștefan cel Mare”, Îngrădirea ornamentală. Sculpturile monumentale ale clasicilor (1818-sec. XX), bd. Ștefan cel Mare nr. 101, mun. Chișinău, Monument de categorie națională, înscris în Registrul monumentelor Republicii Moldova cu nr. 284 (compartimentul Municipiul Chișinău).

Pe 17 decembrie 2012 în Scuarul Europei, parte a Monumentului de categorie națională - *Grădina Publică „Ștefan cel Mare”*, a început construcția unui restaurant cu două nivele, fără obținerea prealabilă a avizelor de specialitate.

Prin aceste acțiuni a fost încălcată Legea privind ocrotirea monumentelor nr. 1530 din 22 iunie 1993, art. 59 și Regulamentul privind zonele protejate naturale și construite, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1009 din 05.10.2000 (MO nr.127-129, 12.10.2000, capitolul VII. pct. 1). În același context a fost încălcată și HG nr. 978 din 02.09.2004 (MO nr.168 din 10.09.2004). Avizele stipulate în Hotărârea Guvernului lipsesc.

Actualmente construcția este stopată, iar amenajările făcute ilegal sunt demontate.

7. Edificiu pentru funcții social-politice (Poșta Veche) (încep. sec. XX), Chișinău, str. Vlaicu-Pîrcălab, 71, Monument de categorie națională, înscris în Registrul Monumentelor Republicii Moldova cu nr. 280 (compartimentul Municipiul Chișinău).

Edificiul cu statut de monument protejat din str. Vlaicu Pîrcălab, 71, a fost demolat pe data de 22 iunie 2011 cu scopul de a se construi pe acest loc un bloc de oficii cu multe etaje. Demolarea monumentului de arhitectură s-a realizat prin documentele permise eliberate de Primăria mun. Chișinău, pentru adresa str. Mitropolit Varlaam, 77 (anexă a monumentului de arhitectură), cu utilizarea avizului Consiliului Național pentru Protejarea Monumentelor, consemnat în procesul verbal din data de 27.09.2007.

Actualmente, din imobilul cu statut de monument protejat instituit de Parlament a rămas doar un perete. Construcția blocului de oficii cu multe etaje este stopată.

8. Complexul de clădiri și parcul Spitalului de psihiatrie (sf. sec. XIX-încep. sec. XX), str. Costiujeni nr. 3, or. Codru, mun. Chișinău, Monument de categorie națională, înscris în Registrul Monumentelor Republicii Moldova cu nr. 388 (compartimentul Municipiul Chișinău).

Pe 28 noiembrie 2012, Agenția de Inspectare și Restaurare a Monumentelor a constatat intervenții ilegale în cadrul complexului de clădiri cu statut protejat din Spitalul Clinic Municipal de Psihiatrie din str. Costiujeni nr. 3.

Ca rezultat al intervențiilor a fost demontată și sustrasă scara din fontă cu o vechime de 117 ani, parte componentă a monumentului de arhitectură.

Agenția de Inspectare și Restaurare a Monumentelor, a sesizat organele Poliției, la data de 28.XI.2012. Sesizarea a fost înregistrată în Registrul II sub nr. 14208. De asemenea, a fost sesizată Procuratura mun. Chișinău la data de 03.XII.2012, prin

scrisoarea nr. 01/07-36. Scara de fontă a fost găsită, avînd pierderi și deteriorări/degradări.

Conform informației primite de la Comisariatul General de Poliție, sectorul Centru, dosarul a fost clasat fără a fi depistat vreun făptaș. Scara nu a fost montată la locul de unde a fost ilegal sustrasă, astfel existînd riscul permanent ca ea să dispară definitiv.

9. Conacul Odaia “Drăgălina” a familiei Ianovschi, încep. sec. XX, s. Gura Bîcului, r-nul Anenii Noi, Monument de categorie națională, înscris în Registrul Monumentelor Republicii Moldova cu nr. 98 (compartimentul Zona de Centru).

Secția urmărire penală a CPR Anenii Noi, Procuratura Anenii Noi efectuează urmărirea penală pe cauza penală nr. 2010250013, pornită la 15.01.2010, în baza elementelor infracțiunii prevăzute de art. 329 alin. (1) Cod penal, pe faptul că în perioada anului 2005, persoanele cu funcții de răspundere, ca rezultat al atitudinii neglijente sau necuviincioase față de obligațiile de serviciu, au admis înstrăinarea bunului imobil cu nr. cadastral 1030107230 (clădirea principală a conacului protejat), recunoscut monument de arhitectură de categorie națională „Odaia Dragalina a familiei Ianovschi” situat în satul Gura Bîcului, r-nul Anenii Noi, fiind cauzate daune în proporții mari intereselor publice.

La data de 08.07.2005 Cooperativa Agricolă de Producere “Gura Bîcului”, în persoana domnului Chiperi Ion, a donat cu titlul gratuit și fără obligațiuni, clădirea principală a complexului cu statut protejat -, „Odaia Dragalina a familiei Ianovschi”, către Fundația „Împreună” reprezentată de Batuev Nina.

În cazul dat figurează o scrisoare semnată de către juristul Ministerului Culturii, Aleco Vicol pe adresa Fundației „Împreună”, prin care se neagă statutul protejat al monumentului de arhitectură -, „Odaia Dragalina a familiei Ianovschi”.

Pe 6 martie 2008, Fundația „Împreună” a comercializat complexul ”Odaia Dragalina a familiei Ianovschi”, cu anexele și terenul aferent, către Sterea Valeriu, la un preț de 1.079.994 lei.

În prezent cazul dat este examinat de Judecătoria Anenii Noi.

10. Conacul urban Rîșcanu-Derojinschi (sec. XIX), str. București, 62, mun. Chișinău, Monument de categorie națională, înscris în Registrul Monumentelor Republicii Moldova cu nr. 244 (compartimentul Municipiul Chșinău).

Prin Hotărîrea Guvernului nr.117 din 01.02.2006, imobilul din str. București nr.62, mun. Chișinău a fost transmis cu titlu gratuit, împreună cu acareturile din curte și terenul aferent, de la balanța Agenției Proprietății Publice de pe lângă Ministerul Economiei la balanța Ministerului Culturii.

La data de 26.12.2008, Ministerul Culturii și ÎCS „Maxelegant” SRL au încheiat contractul de locațiune nr. 23, conform căruia ultimului i s-a transmis în folosință pentru o perioadă de 49 de ani, cu drept de suprafață asupra terenului aferent cu suprafața de 0,342 ha, imobilul amplasat în mun. Chișinău str. București, 62. Plata anuală pentru locațiune a fost stabilită în mărime de 814 669,63 lei.

Potrivit punctului 3.3. al contractului, locatarul s-a obligat să inițieze elaborarea documentației de proiect și de deviz, necesare restaurării bunului imobil menționat, ce constituie monument cultural-istoric de importanță națională. Concomitent, în termen de 3 ani din data primirii bunului, urma să-l restaureze, reconstruiască și reutilizeze conform schiței de proiect și proiectul de execuție, coordonat cu Consiliul Național al Monumentelor Istorice din cadrul Ministerului Culturii.

La 22.07.2009, Agenția Proprietății Publice de pe lângă Ministerul Economiei, în baza procesului verbal al ședinței Comisiei de privatizare a încăperilor nelocuibile date în locațiune, nr. 14 din 25 iunie 2009, înstrăinează ÎCS „Maxelegant” SRL bunul imobil, nominalizat mai sus, împreună cu anexele din curte, situat în mun. Chișinău, str. București, 62, la prețul de 3.300.000 lei.

Toate aceste acțiuni și operațiuni, acte încheiate, contravin legislației în vigoare și urmau a fi anulate din următoarele considerente:

Potrivit art. 1 alin. (2) al Legii privind ocrotirea monumentelor, toate monumentele situate pe teritoriul Republicii Moldova, fac parte din patrimoniul ei cultural și natural, fiind sub protecția statului. Conform pct. 3 lit. b) al Regulamentului cu privire la privatizarea încăperilor nelocuibile date în locațiune, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 468 din 25.03.2008, nu sunt pasibile de privatizare bunurile imobile care constituie patrimoniul cultural național. Prevederi analogice conțin art. 17 alin. (4) din Legea Culturii și art. 13 alin. (1) lit. b) și art. 50 alin. (3) lit. b) din Legea privind administrarea și deținutarea proprietății publice, care stipulează că, privatizarea obiectelor și obiectivelor care alcătuiesc patrimoniul cultural național este interzisă.

În același timp, Comisia de privatizare a încăperilor nelocuibile date în locațiune contrar acestor prevederi, a decis privatizarea imobilelor în litigiu în lipsa acordului organului central în gestiunea căruia se află obiectul dat (Ministerul Culturii – art. 52 alin. (2) din Legea privind administrarea și deținutarea proprietății publice).

Astfel, Ministerul Culturii prin scrisoarea nr. 02-09-422 din 27.05.2009 la care face referință Comisia, n-a permis privatizarea imobilului indicat, ci doar a menționat ca privatizarea acestuia poate fi realizată în ordinea stabilită de legislația în vigoare, în vederea menținerii obligatorii a prevederilor negociate la încheierea contractului de locațiune nr.23 din 26.12.2008.

Actele normative menționate anterior, interzic expres privatizarea obiectelor și obiectivelor care alcătuiesc patrimoniul cultural național. Conform prevederilor art. 7 alin. (2) al Legii privind ocrotirea monumentelor, dreptul de a dispune de monumente de stat sub formă de bunuri imobile este exercitat de Parlament, de consiliile raionale, municipale, orășenești și comunale. La fel art. 17 alin. (2) al Legii Culturii, stabilește că împuternicirile privind întreținerea, utilizarea și amplasarea obiectivelor și obiectelor cu valoare deosebită ale patrimoniului cultural național sunt stabilite, la propunerea Guvernului, de către Parlament, în baza avizelor comisiilor independente de experți. În cazul dat, Parlamentul n-a permis privatizarea obiectului vizat, respectiv decizia Comisiei de privatizare, expusă în procesul verbal este una ilegală. Astfel, constatăm că la privatizarea imobilului din str. București, 62 mun. Chișinău ce constituie obiect al patrimoniului cultural național au fost totalmente neglijate prevederile imperative ale legislației menționate mai sus, circumstanțe care cad sub incidența art. 216 și 220 alin. (1) Cod Civil, care stipulează că, actele juridice sau clauzele care contravin normelor imperative, sunt nule dacă legea nu prevede altfel.

11. Conacul familiei Balioz cu parc. s. Ivancea, r-nul Orhei, Monument de categorie națională, înscris în Registrul Monumentelor Republicii Moldova cu nr. 1139 (compartimentul Zona de Centru).

Conacul familiei Balioz cu parc, reprezintă o filială a Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală.

La data de 17.10.2006 ,Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală a încheiat contractul de locațiune nr.105, în baza căruia a fost transmis în locațiune către SRL „Casa Vinului” clădirile și construcțiile neutilizate care fac parte din Complexul muzeal Conacul Balioz. Conform p.2.1., termenul contractului a fost stabilit pe o durată de 25 ani din momentul aprobării acestuia de către Ministerul Culturii și Turismului.

Concomitent cu contractul de locațiune a fost încheiat contractul de colaborare nr.106 din 17.10.2006 între Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală și SRL „Casa Vinului”, în care se stipulează obligativitatea restaurării obiectivelor transmise în locațiune. Potrivit punctului 6.6. al contractului, SRL

„Casa Vinului” s-a angajat să realizeze lucrările de restaurare pînă la 31 decembrie 2008.

În anul 2007, SRL „Casa Vinului”, fără a elabora în condițiile legii documentația de proiect de restaurare, a demarat lucrări de construcție la Conacul Balioz. În anul 2008 lucrările au fost stopate, situație care se păstrează pînă în prezent. De remarcat, că lucrările realizate de SRL „Casa Vinului” la Conacul Balioz se află în contradicție flagrantă cu principiile de restaurare a obiectelor de patrimoniu cultural, denaturînd și degradînd monumentul de arhitectură.

În anul 2010, Muzeul de Etnografie și Istorie Naturală a înaintat în instanța de judecată o cerere privind rezilierea contractelor nr. 105 și nr. 106 din 17.10.2006 cu SRL „Casa Vinului”, problema în cauză fiind tergiversată pînă în prezent, fără a se lua o decizie corespunzătoare.

În aceste condiții Conacul Balioz, care pînă la anul 2006 funcționa în calitate de Muzeu al meșteșugurilor populare, la etapa actuală se află într-o stare deplorabilă, de ruină.

11.CONCLUZII

În Republica Moldova. Legea privind ocrotirea monumentelor a fost adoptată în anul 1993. Conform acestei legi, dar și Legii Culturii, adoptate în anul 1999 și Convenției pentru protecția patrimoniului arhitectural al Europei aprobată de Parlamentul RM în anul 2001, demolarea, degradarea și mutilarea imobilelor cu statut de monument este interzisă.

Articolul 221 din Codul penal al Republicii Moldova, prevede pedeapsa cu amendă în mărime de la 500 la 3.000 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 3.000 la 5.000 unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate, pentru distrugerea sau deteriorarea intenționată a monumentelor de istorie și cultură sau a obiectelor naturii, luate sub ocrotirea statului.

Articolul 74 din Codul contravențional al Republicii Moldova, prevede amendă de la 40 la 70 de unități convenționale aplicată persoanei fizice sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 40 la 60 de ore, cu amendă de la 100 la 200 de unități convenționale aplicată persoanei juridice, pentru încălcarea regulilor de ocrotire și de folosire a monumentelor de istorie și de cultură, a monumentelor care fac parte din patrimoniul natural sau a obiectivelor ocrotite de stat, precum și a obiectelor sau a documentelor care prezintă valoare istorică sau culturală, iar art. 177 prevede sancțiuni pentru încălcarea legislației și documentelor normative în construcții.

Nu există un act normativ, care ar permite demolarea monumentelor arhitecturale și istorice.

Registrul Monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat, aprobat prin Hotărîrea Parlamentului din 22 iunie 1993 a fost publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova abia la 2 februarie 2010. Registrul Monumentelor se actualizează în bază de liste adiționale prin Hotărâri ale Parlamentului, la propunerea Ministerului Culturii. Registrele locale ale monumentelor se actualizează în bază de liste adiționale de către autoritățile administrației publice locale de nivelul 2 (Consiliile raionale și municipale). În Registrul național cît și în cele locale s-au strecurat unele erori. Erorile din Registrele de talie națională și locală, care țin de unele adrese ale monumentelor, au fost folosite în câteva cazuri pentru "argumentarea" legalității demolării monumentelor istorice, astfel, conducând la pierderea dosarelor respective în instanțe.

În unele cazuri, în scopul demolării unor edificii cu statut de monument protejat, autoritățile au modificat adresa juridică prin fracționarea acesteia.

În același timp, autoritățile locale nu au adus la cunoștința Ministerului Culturii propunerile/intențiile de modificare sau fracționare a adreselor monumentelor istorice și de arhitectură, pentru ca aceste modificări să poată fi introduse în Registru.

Pentru instanțele de judecată mai mult contează faptul formal, căci după fracționarea adresei unui complex de edificii, numerele fracțiilor nu sunt înregistrate în Registru, decît faptul că acest complex de clădiri, căruia anterior i-a fost atribuit un singur număr de adresă, reprezintă monument de istorie și urmează să fie ocrotit conform legii.

Analiza efectuată demonstrează, totodată, că unele prevederi legale care țin exclusiv de competența Parlamentului în domeniul protejării monumentelor sunt preluate în mod fraudulos de către autorități sau instanțe de judecată, rezultatul fiind demolarea unor edificii cu statut protejat. De exemplu, în cazul edificiului cu statut protejat din str. Șciusev, 52, Chișinău, pentru Instanța de Judecată nu a contat în nici un fel faptul că Regimul de protecție a acestui imobil a fost instituit de Parlament și, că nici o instanță inferioară acestei autorități nu deține competențe de a modifica sau a anula acest regim, respectiv nici un fel de coordonări, semnături sau ștampile ale autorităților publice centrale sau locale nu pot anula decizia autorității legislative supreme a țării.

În acest context, se remarcă și deciziile cu caracter diametral opus ale instanțelor de Justiție, pe cazuri similare ale unor monumente istorice: cum ar fi de exemplu: cazul Green Hills Nistru-Biblioteca Națională și cazul A.Șciusev, 52 - în primul caz câștigul fiind dat în favoarea monumentului istoric, iar în al doilea în defavoarea obiectului de patrimoniu cultural. Nici o instanță nu are dreptul să negligeze faptul că doar Parlamentul are competențe de a aproba proiecte ce prevăd demolarea obiectelor cu statut de protecție instituit de Parlament. Astfel, drept consecință nemijlocită a deciziei Curții Supreme de Justiție, imobilul cu statut de monument protejat de categorie națională din strada A.Șciusev, 52 a fost recent demolat.

Legea nr. 163 privind autorizarea executării lucrărilor de construcție, din 09.07.2010, nu prevedea mecanisme de coordonare și avizare a proiectelor de intervenții la edificiile și zonele cu statut protejat. Astfel, în multe cazuri autoritățile locale au eliberat certificate de urbanism și autorizații de construcții fără avizul Consiliului monumentelor istorice de pe lângă Ministerul Culturii. Această lacună recent, a fost lichidată, prin adoptarea de către Parlament a Legii pentru modificarea și completarea unor acte legislative, nr. 62 din 4 aprilie 2013.

Degradarea monumentelor, este favorizată totodată și de lipsa în Republica Moldova a documentarului științific inerent (dosarele monumentelor istorice) pentru obiectele incluse în Registrul de Stat, cu indicarea exhaustivă a parametrilor monumentelor, elementelor originale ale acestora, localizării lor, limitelor zonelor de protecție etc.

Totodată, în Republica Moldova nu este creat Cadastrul monumentelor istorice, arheologice și de for public – care urmează a constitui instrumente foarte importante în procesul de informare și de protejare a patrimoniului cultural imobil.

În anumite cazuri, funcționarii organelor care eliberează avize și autorizații, solicită de la beneficiari scrisori de susținere din partea Ministerului culturii contrar legislației. În acest mod funcționarii se acoperă, admitând sau știind că beneficiarii se vor abate de la normele legale. Exemplu: scrisoare semnată de Ministrul Culturii privind edificiul din str. Sarmizegetusa nr. 48.

Direcția Patrimoniu Cultural și Arte Vizuale al Ministerului Culturii și Agenția de Inspectare și Restaurare a Monumentelor, în pofida unui număr infim de specialiști angajați (4+6), în lipsa unui Institut al Monumntelor, au reușit, începând cu sfârșitul anului 2009, să stopeze în mod cardinal numărul de demolări și intervenții la patrimoniul arhitectural și istoric pe întreg teritoriul Republicii Moldova. Totodată, e de menționat, că Ministerul Culturii și Agenția de Inspectare și Restaurare a Monumentelor, adesea, doar constată faptul demolării sau intervenției la monumente, deoarece, fără a avea posibilități reale de a preveni

procesele distructive, fiindcă nu dispune de un număr optim de specialiști, precum și atribuții corespunzătoare privind stoparea intervențiilor ilegale. După "restructurarea" Combinatului de Restaurare al Ministrului Culturii, care a însemnat de facto lichidarea acestuia, la mijlocul deceniului al nouălea al secolului trecut, Republica Moldova, a rămas singura țară din Europa care nu dispune de o instituție specializată în domeniul documentării monumentelor istorice, elaborării normativelor de restaurare, proiectării lucrărilor de conservare și restaurare, gestionării și executării proiectelor de conservare și restaurare. Mai mult ca atât, țara noastră duce lipsă acută de specialiști profesioniști și firme specializate în domeniul restaurării monumentelor istorice. În acest context, după exemplul celorlalte țări europene, inclusiv al României, Ucrainei și Rusiei, este imperios a crea pe lângă Ministerul Culturii un Institut al Monumentelor Istorice, care să preia atribuțiile nominalizate, în scopul asigurării unui sistem real și eficient de protejare și restaurare a monumentelor.

O altă problemă ține de asigurarea de către stat a unor facilități pentru persoanelor fizice deținătoare de monumente istorice. Or, pînă la momentul actual, nici o persoană fizică n-a beneficiat de prevederile articolului 42 din Legea privind ocrotirea monumentelor.

Cazurile de demolare, deteriorare a monumentelor examinate au ajuns în instanțele de judecată, dar nici unul nu a fost finalizat. În ultimii 20 de ani nu se cunoaște nici un caz penal pentru distrugerea monumentelor. Nici o persoană n-a fost pedepsită pentru deteriorarea monumentelor.

Una din cauzele care favorizează dispariția sau deteriorarea monumentelor este conlucrarea ineficientă sau lipsa de conlucrare între autoritățile statului (în special între Ministerul Culturii, Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor, Primăria Generală a mun. Chișinău etc., sau dintre subdiviziunile de profil a acestora: Inspekția de Stat în Construcții, Agenția de Inspectare și Restaurare a Monumentelor, Direcția Arhitectură, Urbanism și Relații Funciare a Primăriei Chișinău etc.).

Toleranța din partea societății, precum și din partea organelor de drept a ilegalităților comise de beneficiarii posesori ai monumentelor de arhitectură și istorie, manifestată prin clasarea dosarelor și netragerea la răspundere, favorizează demolările și distrugerile patrimoniului construit, inclus în Registrul Monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat.

Toleranța din partea organelor de drept a faptelor de neglijență în serviciu, depășire a atribuțiilor funcționale, iresponsabilitate personală ale funcționarilor din organele cu drept de a elibera acte permissive, manifestată prin clasarea dosarelor și netragerea la răspundere, favorizează demolările și distrugerile patrimoniului construit, inclus în Registrul Monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat.

12.RECOMANDĂRI

Comisia de anchetă recomandă:

Parlamentului Republicii Moldova:

- a remite în instanțele de judecată, la Curtea de Apel, la Curtea Supremă de Justiție, la Procuratura Generală raportul Comisiei de anchetă pentru investigarea cazurilor de demolare și deteriorare, în perioada anilor 1993-2012 a unor monumente istorice incluse în Registrul Monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat, pentru a lua act de cunoștință în vederea unei colaborări mai eficiente și mai operative cu Ministerul Culturii și Agenția de Inspectare și Restaurare a Monumentelor, în privința combaterii fenomenului de demolare, mutilare și deteriorare a monumentelor istorice incluse în Registrul monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat;
- a completa și a modifica Codul penal, Codul contravențional al Republicii Moldova în vederea stabilirii unor sancțiuni adecvate pentru încălcarea Legii privind ocrotirea monumentelor, în conformitate cu practica internațională relevantă în domeniu;
- a prevedea în Bugetul de stat un articol aparte „Restaurarea monumentelor”, care ar include alocări pentru conservarea/restaurarea monumentelor istorice.
- a elabora un mecanism de înlesniri fiscale pentru deținătorii de monumente istorice în scopul restaurării și protejării acestora.

Ministerului Culturii:

- a elabora și prezenta spre examinare proiectul Legii privind protejarea patrimoniului cultural construit, care să prevadă crearea Institutului Național al Monumentelor Istorice, în scopul ținerii Registrului monumentelor, elaborării dosarelor de inventar, pașapoartelor obiectelor cu statut de monument protejat, elaborarea proiectelor-pilot de restaurare a monumentelor, dezvoltarea tehnicilor și tehnologiilor de conservare/restaurare etc.;
- a actualiza Registrul monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat prin divizarea lui în trei registre specializate, conform tipului de monumente (Registrul național arheologic, Registrul național al Monumentelor de for public, Registrul național al monumentelor istorice) și a atenționa consiliile autorităților publice locale de nivelul 2 asupra necesității de a adopta Registre raionale/municipale a monumentelor acolo unde acestea lipsesc până în prezent;

- a elabora Cadastrul patrimoniului național imobil, inclusiv: Cadastrul Arheologic, Cadastrul Monumentelor construite, Cadastrul Monumentelor de For Public, de comun acord cu Agenția Relații Funciare și Cadastru (fișa cadastrală: hotar monument + hotar zonă de protecție, în principiu, trebuie să fie parte a fiecărui pașaport/ dosar de inventar de monument).
- a fortifica capacitățile instituționale ale Agenției de Inspectare și Restaurare a Monumentelor.

Primăriei municipiului Chișinău:

- a modifica Planul Urbanistic General al mun. Chișinău adoptat în 2007, în sensul aducerii prevederilor acestuia referitoare la Nucleul Istoric în concordanță cu statutul lui de monument/ zonă protejată de categorie națională, ținându-se cont de prevederile convențiilor europene și internaționale în domeniul protejării patrimoniului cultural, ratificate de Republica Moldova, precum și de alte acte normative ale Consiliului Europei și UNESCO din domeniu.

CIOBANU Ghenadie – Președinte

FUSU Corina - Secretar

PETKOV Alexandr -Membru

STARÎȘ Constantin - Membru

ȘUPAC Ina - Membru

TODUA Zurab - Membru

FRUMOSU Elena - Membru

PLEȘCA Nae-Simion- Membru

BOLBOCEANU Iurie- Membru